

SLUŽITĚ A POMÁHAŤ

František Dancák

František Dancák

SLUŽIŤ A POMÁHAŤ

Skutky telesného milosrdenstva

Myšlienky a príklady

2023

Autor:

PaedDr. František Dancák

Slúžiť a pomáhať

© Sven Dancak

Jazyková úprava:

Annamária Sučková

Prvé elektronické vydanie

Vydal: FILOKALIA

ISBN 978-80-8233-216-5

Obsah

Úvod	5
„Milosrdenstvo chcem...“ (Mt 9, 13)	9
„Až príde Syn človeka...“ (Mt 25, 31 – 46)	29
1 Hladných kŕmiť	31
2 Smädných napájať	45
3 Pocestných prijať do domu	49
4 Nahých odievať	56
5 Chorých navštevovať	61
6 Väzňov vykupovať	74
7 Mŕtvych pochovávať	80
„Choď a rob podobne!“ (Lk 10, 37)	92
F. Giglinger: V blížnom vidieť Ježiša Krista	117

Úvod

„*Toto je moje prikázanie: Aby ste sa milovali navzájom, ako som ja miloval vás*“ (Jn 15, 12). Tieto Kristove slová mimoriadne jasne vyjadrujú jadro kresťanskej viery, kresťanský obraz človeka a jeho životnej cesty. Láska už nie je „prikázaním“, ale odpoveďou na Boží dar lásky.

Preto už sv. Augustín napísal: „Završením všetkých našich činov je láska. Tam je cieľ: kvôli nemu bežíme; k nemu bežíme; keď ho dosiahneme, nájdeme odpočinok.“ Z toho dôvodu „s postupom rokov a stálym rozširovaním sa Cirkvi sa služba lásky – charita – ustálila ako jedna z jej základných oblastí spolu s vysluhovaním sviatostí a s ohlasovaním Božieho slova. Cirkev nemôže zanedbávať službu lásky, podobne ako nemôže zanechať sviatosti a Božie slovo“, napísal pápež Benedikt XVI. vo svojej prvej encyklike *Deus caritas est* (22).

Svätý Otec ďalej konštatuje, že najhlbšou podstatou Cirkvi sú jej tri úlohy: ohlasovanie Božieho slova, vysluhovanie sviatostí a služba lásky, ktoré nemôžu byť od seba oddelené. Preto je služba lásky pre Cirkev nielen istým druhom dobročinných aktivít, ktorá by sa prípadne mohla prenechať iným, ale patrí aj k jej prirodzenosti, je nepopierateľným prejavom jej podstaty. Cirkev je ako Božia rodina vo svete. V tejto rodine nesmie byť nikto, kto trpí nedostatkom toho, čo potrebuje (25).

Láska – *caritas* – bude vždy potrebná, a to aj v najspravodlivejšej spoločnosti. Neexistuje nijaké spravodlivé štátne usporiadanie, ktoré by urobilo službu lásky zbytočnou. Vždy tu budú utrpenia, ktoré si vyžadujú útechu a pomoc. Vždy tu bude samota. Vždy tu budú aj situácie materiálnej núdze, v ktorých je nevyhnutná pomoc formou konkrétnej lásky k blížnemu (28).

Podľa vzoru, ktorý nám ponúka podobenstvo o milosrdnom Samaritánovi, je východiskom jednoducho odpoveď

na to, čo je v každom čase potrebné: hladných treba nasýtiť, nahých obliecť, chorých ošetriť a liečiť, uväznených navštíviť (31).

Sv. apoštol Pavol nás vo svojom *Hymne na lásku* učí, že láska je vždy niečo viac než jednoducho činnosť: „*A keby som rozdal celý svoj majetok ako almužnu a keby som obetoval svoje telo, aby som bol slávny, a lásky by som nemal, nič by mi to ne-osožilo*“ (1 Kor 13, 3).

Tento hymnus má byť pre nás všetkých *magna charta*, pretože v nej sú zhrnuté všetky úvahy, ktoré rozvinul pápež Benedikt XVI. vo svojej encyklike o kresťanskej láske. (*Deus caritas est*) Hlboká osobná účasť na potrebách a utrpeniach blížneho nie je dať mu niečo zo seba, ale seba samého (34).

V tomto zmysle sú večne platné slová z Listu sv. apoštola Pavla Galaťanom: „*Kým teda máme čas, robme dobre všetkým...*“ (6, 10). „Svedectvo lásky je najpresvedčivejším argumentom, ktorý môžu kresťania ponúknuť ako dôkaz existencie Boha – Lásky, je to najvznešenejšia cesta, o ktorej hovorí svätý Pavol (porov. 1 Kor 13).“ (*Kde je tvoj Boh?*, 3). Nech nám aj tieto myšlienky nad skutkami telesného milosrdenstva pomôžu pochopiť a praktizovať to v každodennom živote.

František Dancák

„Niet pochybností, že Matka Terézia bola jednou z najväčších misionárok dvadsiateho storočia. Z tejto jednoduchej ženy, ktorá pochádzala z jednej z najbiednejších častí Európy, si Pán spravil vyvolený nástroj na ohlasovanie evanjelia celému svetu, nie kázaním, ale každodennými skutkami lásky voči najchudobnejším...“

(Ján Pavol II. pri príležitosti beatifikácie Matky Terézie z Kalkaty. Rím 19. októbra 2003)

„Milosrdenstvo chcem...“ (Mt 9, 13)

Lásku k blížnemu prikázal Boh už v Starom zákone. V jazyku vyvoleného národa je bohatá terminológia témy starostlivosti o blížnych, ktorá úzko súvisí s láskou k Bohu. Láska k Bohu a blížnemu bola uzákonená v zmluvách s Bohom (porov. Dt 6, 4 – 9). Kto narušil vzťah k blížnemu, narušil aj vzťah k Bohu (porov. Prís 14, 31). Táto zásada lásky k blížnemu sa stala mravnou normou vo forme prikázania (porov. Lv 19, 18). Avšak otázka, kto je môj blížny, bola stále otvorená.

V Novom zákone sa prikázanie lásky stáva novým prikázáním v tom zmysle, že vzorom tejto lásky má byť pre nás sám Ježiš Kristus. „Nie preto, že by bol preukázal najväčšiu citovú náklonnosť k ľuďom, ale preto, že on dal najviac a najuvedomejšie a najdobrovoľnejšie a bez najmenej protihodnoty“ (Michel Quoist).

V Ježišovi Kristovi sa splnili všetky prorocké predpovede. Boh ho poslal na svet, aby ohlásil radostnú zvesť chudobným, vážnom, slepým (Lk 4, 18). Nový zákon prevzal zo Starého zákona citlivosť k chudobným, a to nielen na ich materiálne nedostatky, ale aj k chorým, posadnutým a hriešnym. Títo mali v živote Ježiša Krista prednostné miesto. Im ako prvým ohlásil: „Naplnil sa čas a priblížilo sa Božie kráľovstvo“ (Mk 1, 14). A v nazaretskej synagóge potvrdil: „Dnes sa splnilo toto Písmo, ktoré ste práve počuli“ (Lk 4, 21). Takto inauguroval mesiášske časy nielen slovami, ale potvrdzoval ich zázrakmi a uzdraveniami. Neohlasoval sám seba, ale nádej na Božie kráľovstvo založené na láske – teda na skutkoch lásky, na charite: „Milosrdenstvo chcem, a nie obetu“ (Mt 9, 13).

Takto chodil Ježiš po celej Galilej, vyučoval v synagógach, kam „prinášali k nemu všetkých chorých, postihnutých rozličnými neduhmi a trápením, posadnutých zlými duchmi, námesačníkov a ochrnutých, a on ich uzdravoval“ (Mt 4, 24).

Vedel totiž, že fyzické a psychické neduhy majú vzťah k nad-prirodzenému životu, preto uzdravoval telo aj dušu, odpúšťal hriechy.

Ježiš prišiel vykúpiť celého človeka. Celým svojím životom potvrdzoval, že sa priblížilo Božie kráľovstvo, že svet a história sú miestom, v ktorom sa Božia vláda už stala skutočnosťou. Preto svojich učeníkov od začiatku zapájal do charitatívnej činnosti: „*Chorých uzdravujte, mŕtvych krieste, malomocných očisťujte, zlých duchov vyhánajte*“ (Mt 10, 8).

Raz, po vyučovaní veľkého zástupu, mu učeníci povedali: Pošli ich domov, lebo nemajú čo jesť! On však odpovedal: Vy im dajte jesť! A urobil pre hladujúci zástup zázrak (porov. Lk 9, 10 – 17). Apoštoli potom zriadili pokladňu, z ktorej pomáhali núdnym. Charitatívna činnosť bola praktickým potvrdením náuky sv. Pavla o Cirkvi ako cieľi, pre ktorý Ježiš prišiel.

Milosrdenstvo, čiže praktická láska, patrí k základným znakom kresťanstva. Túto konkrétnu lásku k blíznym praktizuje svätá Cirkev už od svojho počiatku. Evanjelický teológ Dietrich Bonhoeffer, zavraždený Nemcami 9. apríla 1945, sa vyjadril, že „Cirkev je len vtedy Cirkvou, keď je pre iných.“ Inými slovami, Cirkev, ktorá neslúži iným, neslúži nikomu. Skutky lásky sú znakom, že sme Kristovi učeníci (porov. Jn 13, 35). Teda, ak sa navzájom milujeme a slúžime si. Každý, kto vstúpi do Cirkvi, má vstúpiť do atmosféry lásky a sám sa stáva zodpovedným za jej šírenie.

To bolo významným znakom už v prvotnej Cirkvi, napriek všetkým nedostatkom, ktoré niektorí vnášali do kresťanských obcí. Službu lásky organizovali nielen jednotlivci, ale aj celá Cirkev. Bolo to predovšetkým pre svojich, ale zásadne pre všetkých, ktorí to potrebovali... V Jeruzaleme ustanovili službu diakonov (Sk 6, 1 – 7). Sv. apoštol Pavol usporiadal veľkú zbierku vo svojich bohatších obciach pre veriacich v Jeruzaleme. Angažoval aj laikov a pohanov. Takto prvý raz prekro-

čila charitatívna činnosť hranice kraja v roku 45 počas hladu v Palestíne. Je to cenné svedectvo o univerzálnosti misijnej a charitatívnej činnosti Cirkvi už niekoľko rokov po Ježišovej smrti.

Od sv. apoštola Pavla sa možno veľa naučiť nielen o perfektnej organizácii charitatívnej činnosti, ale aj o motíve: nech dá každý koľko môže, ale s radostným srdcom (porov. 2 Kor 9, 7), lebo „*kto seje štedro, štedro bude aj žať*“ (2 Kor 9, 6). Dobročinnosť je milosrdenstvo, spôsob, akým prežívame lásku.

Obraz Cirkvi v prvých kresťanských spoločenstvách ukazuje, aký veľký význam mala na zjednocovanie láska potvrdzovaná skutkami. Bez praktickej lásky by slová a sviatostné znaky nemali obsah, nebola by teda možná jednota s Ježišom, a ani bratská jednota. Tak mohla Cirkev vďaka láske všetkých členov vzrastať a vytvárať jednotu vo viere, nádeji a láske a čoraz hlbšie sa zjednocovať s Kristom a navzájom medzi sebou.

„Verná učeniu a príkladu svojho Božského zakladateľa, ktorý dal hlásanie blahozvesti chudobným za znak svojho poslania, Cirkev nikdy nezanedbávala prácu na ľudské povznesenie národov, ktorým prináša vieru v Krista. Jej misionári stavali spolu s kostolmi dobročinné ústavy a nemocnice...“ (O rozvoji národov 12). Láska k blížnemu je pečať autentickej lásky Boha, a preto je zároveň motívom života pre cirkevné spoločenstvo. Charitatívna činnosť je všeobecná úloha, ktorú si prijal jej Zakladateľ – Ježiš Kristus!

Dnes poznáme sedem skutkov telesného milosrdenstva, o ktorých sme sa učili už na hodinách náboženstva. Toto usporiadanie sa pripisuje Laktantiovi, cirkevnému spisovateľovi z 3. storočia. Bol to on, ktorý vzal z 25. kapitoly Matúšovho evanjelia šesť druhov služby blížnym, ktorými si má človek otvoriť bránu večného života. K nim pridal pochovávanie mŕtvych, a tak dospel k obľúbenému číslu sedem. Takto sú

v každom katechizme katolíckeho náboženstva vypočítavané tieto skutky telesného milosrdenstva:

1. *Hladných kŕmiť*
2. *Smädných napájať*
3. *Pocestných prijať do domu*
4. *Nahých odievať*
5. *Chorých navštevovať*
6. *Väzňov vykupovať*
7. *Mŕtvych pochovávať.*

Kvôli symetrii bolo zostavených aj sedem duchovných skutkov milosrdenstva. Všetky spolu boli zaradené do skupiny dobrých skutkov.

Keď o nich dnes počujeme hovoriť, zdajú sa nám, akoby boli z iného sveta. Naozaj sú z iného sveta, a to spreď dvoch tisíc rokov, dávno pred modernou civilizáciou. Podanie vody alebo prijatie pod strechu mohlo byť vtedy otázkou života a smrti. Stačí si predstaviť nekonečné putovanie po prašných cestách za horúceho slnka alebo napr. väzenie pre dlžníkov. Mnoho z toho už dnes nie je aktuálne, niečo chýba, mnoho nového sa zrodilo. Ale jedno, čo pre nás kresťanov stále platí, je povinnosť milosrdenstva: „*Chod' a rob podobne*“ (Lk 10, 37).

*

„*Vy teda buďte dokonalí...*“ (Mt 5, 48). Podľa týchto Kristových slov máme byť svätí, pretože chceme byť ľudskí. Čím viac sa podobáme Bohu, tým sme ľudskejší, pretože Boh je najväčší humanista. Prejavil niekto viac lásky človekovi? Koľko ľudskosti bolo napr. aj v živote svätých, pretože boli plní Boha.

Milosrdný je predovšetkým Boh, najmä vtedy, keď nám odpúšťa naše viny. Aj človek má mať milujúce srdce. Nikdy nie tvrdé, pretože to dopadne tak, ako s nemilosrdným sluhom z podobenstva (porov. Mt 18, 23 – 35). Milosrdný je člo-

vek, ktorý je ochotný pomôcť inému v núdzi. Nielen reálnou pomocou, ako to zdôrazňoval Starý zákon, ale aj srdcom.

„Milovať, to znamená chcieť dobro niekoho“ (sv. Tomáš Akvinský). Takéto konkrétne skutky lásky k blíznym sú podľa sv. Jána meradlom našej lásky k neviditeľnému Bohu (porov. 1 Jn 4, 20). Opravdivá viera sa nevyhnutne prejavuje a uskutočňuje aj vonkajšími skutkami lásky a milosrdenstva. „*Ak je brat alebo sestra bez šiat a chýba im každodenná obživa a niekto z vás by im povedal: »Choďte v pokoji! Zohrejte sa a najedzte sa!«, ale nedali by ste im, čo potrebujú pre telo, čo to osoží?!*“ (Jak 2, 15 – 16). Kto cíti s druhým a dokáže pomôcť aj skutkom, preukáže lásku samému Kristovi: „*Veru, hovorím vám: Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili*“ (Mt 25, 40). V tomto duchu napísal aj východný teológ N. Arsenev: „Videl si brata? Uvidel si svojho Pána“ (*Východná cirkev* 64).

Túto praktickú lásku k blížnemu uskutočňovala Cirkev od svojho počiatku. Apoštoli nezabudli na odkaz Poslednej večere – na službu lásky. Rozdávali nielen zo svojich majetkov, ale aj z charizmatických darov Svätého Ducha. Čoskoro sa ukázala potreba nových pomocníkov. Preto ustanovili diakonát mužov, žien, vdov pri posluhovaní chudobným. Inou formou charitatívnej činnosti boli spoločné peniaze ako symbol rovnosti a jednoty všetkých v duchu Kristovej lásky. Kresťania predávali svoje majetky a získané peniaze apoštoli rozdeľovali kto ako potreboval, aby „*medzi nimi nebolo núdzneho*“ (Sk 4, 34). Aj neskoršie, odpovedajúc na potreby svojej doby budovala Cirkev útulky pre pocestných, najmä pri sídle biskupa a v kláštorech. Na sirotincoch a nemocniciach často vidieť nápisy: *Bohu v chudobných*.

V tomto období vstupovali do Cirkvi predovšetkým núdzni. Biskupovou povinnosťou bolo starať sa o nich, zvyčajne tým poveril jedného kňaza. Vytvorili špeciálny fond

z dobrovoľných obiet pri sv. liturgii, zo špeciálnych zbierok, z finančných pokút v pôstnom období a z dobrovoľných darov bohatých kresťanov. Z tohto fondu potom pomáhali najbližšej rodine, rodinám mučeníkov a zmrzačeným, tým, čo nemohli pracovať. Pomoc dostávali najprv tí, čo ju najviac potrebovali – siroty a vdovy. Bezdomovcov a chorých prijímali do svojich domov bohatí kresťania. Pomáhali však aj núdzným pohanom. Vandrujúcich kresťanov prijímali a hostili niekoľko dní, potom však už museli pracovať.

Veľký kresťanský spisovateľ Tertulián († po roku 220) rozpráva o tom, ako starosť kresťanov o všetky druhy biednych vyvoláva obdiv pohanov. (porov. *Boh je láska* 22)

Cirkevní Otcovia preto hľadali aj spôsoby zdrojov financií najmä formou darov na cirkevné ciele pre chudobných.

V roku 325 Prvý cirkevný snem v byzantskom meste Nicea zaviazal každého biskupa zriadiť vo svojej diecéze útulok pre cudzincov, pocestných, neskôr aj pre chorých a starých.

Okrem toho začali spolupracovať s laikmi. Sv. Bazil Veľký otvoril pre chudobných kuchyňu. Sv. Augustín s nimi stoloval.

Je možné povedať, že pri rozvoji týchto útulkov stál sv. Bazil Veľký (330 – 379), arcibiskup Cézarey v Kapadócií (terajšia Kayseri v Turecku). Bol to muž známy svojou vzdelanosťou a rozsiahlou charitatívnou činnosťou. Ako jeden z prvých dal postaviť veľké vzorové útulky (*xenodocheion*) – dnes by sme ich nazvali sociálno-zdravotné strediská. Vtedy boli považované priam za div sveta a obdivovali i podporovali ich mocné kniežatá. Od svojich podriadených sv. Bazil žiadal, aby vo svojich diecézach zriaďovali podobné útulky pre opustených, starých a chorých.

Xenodochiá sa v niektorých lokalitách podľa sv. Bazila nazývali *basileias*. Súčasťou týchto inštitúcií bol útulok pre starých a chudobných, pre siroty a zdravotné zariadenie, kde